

Sygn. akt VIU 1403/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 grudnia 2012 roku

Sąd Okręgowy w Bielsku-Białej VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Ewa Zwolińska
Protokolant:	st.sekr.sądowy Irena Pasierbek

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 5 grudnia 2012 r. w B.

odwołania D. R.

przy udziale zainteresowanego J. M.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B.

z dnia 10 lipca 2012 r. znak(...)

w sprawie D. R.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.

o wyłączenie z ubezpieczeń społecznych z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę nakładczą

o d d a l a o d w o ł a n i e.

S ę d z i a

Sygn. akt VI U 1403 /12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 10 lipca 2012r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. stwierdził ,że D. R. nie podlegał obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym tj. emerytalnemu, rentowemu z tytułu wykonywania umowy o pracę nakładczą na rzecz J. M. w okresie od dnia 1 stycznia 2007r. do dnia 30 kwietnia 2008r.

W uzasadnieniu decyzji ZUS wskazał ,że ubezpieczony został zgłoszony do ubezpieczeń społecznych przez płatnika składek J. M. z tytułu wykonywania umowy o pracę nakładczą w okresie od 1 stycznia 2007r. do dnia 30 kwietnia 2008r.

Z przedłożonych przez płatnika składek imiennych raportów miesięcznych wynika ,że w w/w okresie podstawa wymiaru składek wynosiła 30 zł za każdy miesiąc .

Jednocześnie organ rentowy ustalił, iż w okresie wskazanym w zaskarżonej decyzji ubezpieczony prowadziła własną działalność gospodarczą i z tego tytułu był w w/w okresie był zgłoszony tylko do ubezpieczenia zdrowotnego .

W dalszej części ZUS powołał się na warunki wykonywania umowy o pracę nakładczą określone w § 2 i 3 Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 31.12.1975r. w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą (Dz.U. Nr 3 z 1976r. poz. 19 z zm.) wskazując ,że w umowie o pracę nakładczą strony określają minimalną miesięczną ilość pracy ,której wykonanie należy do obowiązków wykonawcy .Minimalna miesięczna ilość pracy nakładczej musi być tak ustalona, aby wykonawca miał zagwarantowaną, co najmniej co najmniej 50% najniższego wynagrodzenia , a od 01/2003 minimalnego wynagrodzenia pracowników.

Następie organ rentowy ustalił, iż nie doszło do realizowania warunków przewidzianych przez Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975 r.(DZ.U nr 3 poz.19 z 1976r.) w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą . W konsekwencji mając na względzie fakt, iż ubezpieczony w okresie wskazanym w decyzji z tytułu wykonywania pracy nakładczej uzyskiwał dochody w kwocie znacznie poniżej 50 % najniższego wynagrodzenia ZUS stwierdził ,że wynikiem zawarcia umowy o pracę nakładczą miało być stworzenie okoliczności mających na celu zmylenie osób trzecich a jej jedynym celem było uzyskanie prawa wyboru tytułu ubezpieczenia z uwagi na niską składkę .

W tej sytuacji Zakład Ubezpieczeń Społecznych uznał, iż zawarta przez strony umowa o pracę nakładczą miała na celu obejście przepisów ustawy zatem jest nieważna z mocy art. 58 k.c. i nie może stanowić tytułu ubezpieczenia .

Od powyższej decyzji D. R. wniósł odwołanie i zarzucając rażące naruszenie prawa materialnego -art.58 kc , oparcie decyzji na błędnie ustalonym stanie faktycznym i naruszenie konstytucyjnej zasady zaufania obywateli wobec prawa i wniósł o zmianę przedmiotowej decyzji poprzez uznanie ,że podlegał obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym tj. emerytalnemu, rentowemu z tytułu wykonywania umowy o pracę nakładczą na rzecz J. M. w okresie od dnia 1 stycznia 2007r. do dnia 30 kwietnia 2008r.

W uzasadnieniu odwołania ubezpieczony podniósł, że dokonał prawidłowego wyboru tytułu ubezpieczenia zgodnie z art.9 ust.2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych a także zgodnie z licznymi interpretacjami ZUS odnoszącymi się do ówczesnego stanu prawnego.

Zawarta umowa przez strony jest ważna w świetle wskazanego rozporządzenia a ustawowa możliwość dokonania wyboru tytułu ubezpieczenia niepodważalnie zgodna z prawem. Nie może ostać się argumentacja organu rentowego odnosząca się do błędnie interpretowanego art.58 kc albowiem w myśl tego przepisu za nieważną można uznać tylko taką czynność prawną , która ma wywołać skutki zabronione przez obowiązujące przepisy. Takim skutkiem w rozumieniu tego przepisu nie mogło być prawo wyboru tytułu ubezpieczenia skoro dopuszczała je ustawa systemowa Świadczy o tym nowelizacja ustawy systemowej ,która dopiero z dniem 1 marca 2009 r. ograniczyła możliwość wyboru podstawy tytułu ubezpieczeń. Ponadto ubezpieczony ,podniósł ,że ZUS w spornym okresie nie kwestionował poprawności działań ubezpieczonego .

W odpowiedzi na odwołanie ZUS wniósł o jego oddalenie i zasądzenie od odwołującego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych powołując się na argumenty wskazane w zaskarżonej decyzji .

Sąd Okręgowy ustalił , co następuje :

Zakład Ubezpieczeń Społecznych prowadząc postępowanie wyjaśniające ustalił, iż w okresie wskazanym w zaskarżonej decyzji odwołujący się D. R. prowadził działalność gospodarczą a także został zgłoszony do ubezpieczenia społecznego z tytułu wykonywania umowy o pracę nakładczą zawartą z J. M. .Z tytułu zawartej umowy o pracę nakładczą odwołujący osiągnął wynagrodzenie w okresie od 01/2007 r. do 04/2008 w kwocie 30 zł miesięcznie .

dowód : akta składkowe

Powyższe ustalenia faktyczne Sąd poczynił w oparciu o akta składkowe ZUS .

Sąd Okręgowy zważył co następuje.

Istota sporu w niniejszej sprawie sprowadza się do ustalenia czy w okresie wskazanym w zaskarżonej decyzji tj. od 1 stycznia 2007r. do dnia 30 kwietnia 2008r.

odwołujący się D. R. podlegał ubezpieczeniom społecznym z tytułu zawartej z płatnikiem J. M. umowy o pracę nakładczą.

Aby wyjaśnić tą kwestię należy sięgnąć do przepisów Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975 r.(DZ.U nr 3 poz.19 z 1976r.) w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą , które obejmuje swoją regulacją wszystkie osoby wykonujące ten rodzaj pracy. Najważniejszą cechą zawartych tam unormowań jest maksymalne zbliżenie statusu osób wykonujących pracę nakładczą do statusu prawnego pracowników, z jednoczesnym uwzględnieniem specyfiki tego rodzaju pracy.

Nie ma potrzeby aby przytaczać, wszystkie przepisy regulujące treść umowy o pracę nakładczą ,natomiast Sąd zwraca uwagę ,że istotnym elementem umowy o pracę nakładczą jest w myśl § 3 ust . 1 w/w rozporządzenia aby w umowie strony określiły minimalną miesięczną ilość pracy, której wykonanie należy do obowiązków wykonawcy. Minimalna ilość pracy powinna być tak ustalona, aby jej wykonanie zapewniało uzyskanie co najmniej 50% najniższego wynagrodzenia określonego przez Ministra Pracy i Polityki Socjalnej na podstawie art. 77⁴ pkt 1 Kodeksu pracy, zwanego dalej "najniższym wynagrodzeniem".

Przenosząc te rozważania na grunt niniejszej sprawy należy zauważyć , że przez strony umowy nie był realizowany istotny element umowy o pracę nakładczą określony w powołanym powyżej § 3 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975r. w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą .Przepis ten stanowi warunek konieczny (konstrukcyjny) umowy o pracę nakładczą, odróżniający ją w sposób zdecydowany od pozostałych umów cywilnoprawnych - właśnie z uwagi na cel normodawcy upodobnienia sytuacji prawnej wykonawców do sytuacji prawnej pracowników. Zatem istotnym elementem umowy o pracę nakładczą jest określenie minimalnej miesięcznej ilości pracy, a tym samym zapewnienie wykonawcy określonego wynagrodzenia.

Jeśli zatem strony umowy o pracę nakładczą zawierają ją z zamiarem niedotrzymania tego warunku, w istocie ich świadczenia woli dotknięte są pozornością. (por. teza wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2008 r. III UK 73/07).

Zgodnie z treścią art. 83 § 1 k.c. nieważne jest oświadczenie woli złożone drugiej stronie za jej zgodą dla pozorów.

Okoliczności tej sprawy wskazują, iż zawarcie umowy nie miało na celu wykonywania pracy nakładczej w ilości wskazanej w w ilości wskazanej w § 3 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975r. w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą ale zmierzało do uzyskanie możliwości wyboru takiego tytułu ubezpieczenia społecznego aby z tego tytułu opłacać niską składkę.

To na stronie postępowania spoczywa zgodnie z art. 6 k.c. i art. 232 k.p.c obowiązek wykazania podnoszonych okoliczności, a w zakresie objęcia obowiązkiem ubezpieczenia to osoba zgłaszająca się do ubezpieczenia musi wykazać istnienie i realizowanie stosunku prawnego w takim rozmiarze aby mógł być podstawą do ubezpieczenia społecznego zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (vide : wyrok S.A we Wrocławiu z dnia 18 kwietnia 2012r. III AUa 179/12 lex nr. (...), wyrok S.N z dnia 11 lutego 2011r. II UK 269/10 lex nr. (...), wyrok S.N z dnia 12 marca 2010r. II UK 286/09 lex nr. (...)).

W niniejszej sprawie odwołujący się nie stawiała się na termin rozprawy mimo prawidłowego wezwania wykazał tym samym nawet , iż doszło do faktycznego wykonywania pracy na podstawie przedmiotowej umowy w wymiarze pozwalającym uzyskać wynagrodzenie w wys. co najmniej 50% najniższego wynagrodzenia.

W kontekście powyższego słusznie organ rentowy przyjął, iż w momencie zawarcia umowy o pracę nakładczą strony nie miały zamiaru jej realizowania w zakresie ilości pracy wskazanej w § 3 ust.1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975 r. (DZ.U nr 3 poz.19 z 1976r.) w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą. Również wysokość osiąganego z tego tytułu wynagrodzenia nie wskazuje aby w ten sposób odwołujący znacząco powiększał swój przychód. Można zatem stwierdzić, że pozorność umowy o pracę nakładczą zmierzała w istocie do realizowania opartej na innej podstawie prawnej umowy, w przypadku niniejszej sprawy umowy o dzieło względnie umowy o świadczenie usług. Ponadto jeżeli nakładca zawiera umowę o pracę nakładczą w tym celu aby poprzez tego rodzaju czynności prawne zagwarantować sobie możliwość skutecznego prowadzenia działalności gospodarczej to w sytuacji kiedy wykonawca nie wywiązuje się ze zobowiązań wynikających z zawartej umowy winien złożyć oświadczenie w przedmiocie jej rozwiązania. W niniejszej sprawie natomiast mimo, iż cel w jakim umowa ta była zawarta przez strony nie był realizowany od samego początku żadna ze stron nie wystąpiła o jej rozwiązanie w okresie objętym zaskarżoną decyzją mimo, iż w żadnym miesiącu z tego okresu odwołująca nie tylko nie osiągnęła gwarantowanego tą umową wynagrodzenia ale wysokość tego wynagrodzenia była rażąca niska. Zarówno nakładca jak i odwołujący godzili się na to, iż nie dojdzie do realizowania umowy w zakresie oznaczonej w niej minimalnej ilości pracy.

Stanowisko Sądów orzekających w zakresie konieczności zapewnienia i realizowania minimalnej ilości pracy jest jednoznaczne.

I tak w wyroku z dnia 10 marca 2009r. wydanym w sprawie III AUa 60/09 OSAB 2010/1/45 Sąd Apelacyjny w Białymstoku wskazał, iż umowa o pracę nakładczą której celem jest uzyskanie prawa wyboru ubezpieczenia z uwagi na niską składkę jest pozorna. Pozorność występuje wtedy gdy strony umowy składając oświadczenia woli nie zamierzają osiągać skutków jakie prawo wiążące z wykonywaniem tej umowy. **Nie jest przy tym istotne czy strony zawierające umowę o pracę nakładczą miały realny zamiar wzajemnego zobowiązania się przez wykonawcę do świadczenia pracy, a przez nakładcę do dania mu pracy i wynagrodzenia, lecz to, czy taki zamiar stron został w rzeczywistości zrealizowany.** Zasadą wynikającą z istoty stosunku pracy nakładczej jest świadczenie pracy a nie wyłącznie zamiar uniknięcia obowiązku ubezpieczenia społecznego z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej i opłacania wiążącej się z tym ubezpieczeniem wyższej składki. Podobnie Sąd Najwyższy w uzasadnieniu orzeczenia z dnia 9 stycznia 2007r. III UK 74/07 lex nr. (...) wskazał, iż wykładnia funkcjonalna i systemowa przepisów prawa ubezpieczeń społecznych prowadzi do wniosku o doniosłości prawnej tylko takiej umowy o pracę nakładczą w której strony **uzgodniły i realizowały** rozmiar wykonywanej pracy nakładczej w ilości gwarantującej wynagrodzenie w wysokości co najmniej połowy minimalnego wynagrodzenia.

Stanowisko to zostało potwierdzone w **aktualnej linii orzecznictwa Sądu Najwyższego bowiem w wyroku z dnia 21 maja 2010r. I UK 43/10 lex nr. (...)** Sąd Najwyższy wskazał, iż wykładnia funkcjonalna i systemowa przepisów prawa pracy i ubezpieczeń społecznych prowadzi do wniosku o **doniosłości prawnej jedynie takiej umowy o pracę nakładczą w której strony nie tylko uzgodniły ale i realizowały rozmiar wykonywanej pracy w ilości gwarantującej wynagrodzenie w wysokości co najmniej połowy minimalnego wynagrodzenia za pracę.** Pozorna umowa o pracę nakładczą na podstawie której strony nie miały zamiaru i nie realizowały tejsze konstrukcyjnej cechy zobowiązania nie stanowi tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym osób wykonujących pracę nakładczą w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt.2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2007 r., Nr 11 poz. 74 ze zm.) Natomiast w orzeczeniu z dnia **18 kwietnia 2012r.** II UK 182/11 (M.P.Pr.2012/8/437-439) Sąd Najwyższy kategorycznie wyraził pogląd, iż umowa o pracę nakładczą **tylko wtedy** stanowi tytuł podlegania ubezpieczeniom społecznym gdy zarówno w **chwili jej zawarcia**, jak i **na każdym etapie jej realizacji** zapewnia wykonawcy co najmniej 50 % minimalnego wynagrodzenia. Umowy o pracę nakładczą nie zapewniające wykonawcy minimalnego wynagrodzenia są kwalifikowane przez judykaturę bądź jako zawarte dla pozoru w sytuacji nie wykonywania pracy lub też **wykonywania pracy w szcztkowym** zakresie lub też zmierzające do obejścia prawa. Każdy z tych przypadków prowadzi jednak do nieważności takiej umowy. Taka linia orzecznictwa została także podtrzymana przez

Sąd Apelacyjny w Katowicach w nie publik. wyrokach z dnia 3 lipca 2011r. III AUa 1518/10 i z dnia 11 maja 2011r. III AUa1881/10, z dnia 14 czerwca 2012r. III AUa 2569/11 a także w wyroku z dnia 3 lutego 2011r. III AUa 1518/10.

Co prawda w swoich orzeczeniach Sąd Najwyższy zmieniając linie orzecznictwa w zakresie podstawy nieważności umowy z pozornej na obejście przepisów prawa wskazywał, iż niezależnie od przejętej podstawy na gruncie przepisów dotyczących ubezpieczeń społecznych mamy do czynienia z nieważnością umowy o prace nakładczą. Jednak gdy zawarta umowa jest przez strony wykonywana **zgodnie z jej postanowieniami** nie można mówić o pozorności oświadczeń woli stron umowy co jednak nie wyklucza możliwości badania czy zawarcie umowy nie zmierzało do obejścia prawa. (vide : wyrok S.N z dnia 14 marca 2001r. II UKN 258/00 OSNAPiUS 2002nr. 21 poz. 527)

Natomiast w wyroku z dnia 14 czerwca 2012r.sygn. akt. III AUa 2569/11 nie publik. Sąd Apelacyjny w Katowicach podkreślił, iż niezależnie od tego czy umowę o pracę nakładczą można uznać za nieważną z uwagi na jej pozorny charakter – art. 83 k.c. w całości czy też jedynie w granicach zapisu dotyczącego wykonywania minimalnej ilości pracy to nieważność takiej umowy wynika z art. 58§1 k.c jako zawartej dla obejścia prawa a to art. 6 ust.1 pkt.5 w zw. z art. 18ust.8 ustawy systemowej. W niniejszej sprawie fakt realizowania umowy w zakresie oznaczonej w niej ilości pracy od samego początku w minimalnym rozmiarze i brak zainteresowania obydwu stron zwiększeniem ilości wykonywanej pracy a także fakt rozwiązania umowy w momencie zmiany przepisów dotyczących możliwości podlegania ubezpieczeniu na podstawie umów o prace nakładczą, brak realnego zwiększenia przychodu w majątku odwołującej oraz cel w jakim została zawarta wskazuje na to, iż przedmiotowa umowa zmierzała do obejścia przepisów prawa - 58§1 k.c w zw. z art. 6 ust.1 pkt.5 w zw. z art. 18ust.8 ustawy systemowej. Ponadto sprzeczna z zasadami współzycia społecznego – art. 58 & 2 k.c. jest umowa której jedynym celem jest „wyjście” z ubezpieczenia społecznego osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą, a w konsekwencji opłacanie wielokrotnie niższej składki na obowiązkowe ubezpieczenie społeczne z perspektywą skorzystania w przyszłości ze świadczeń związanych z tymi ubezpieczeniami. O uznaniu zaś umowy o prace nakładczą za sprzeczną z zasadami współzycia społecznego przesądza intencja stron umowy aby prace wynikającą z umowy wykonywać w znikomej części poniżej obowiązującego minimum po to właśnie aby za składkę wynoszącą kilkanaście złotych miesięcznie uzyskać pełne ubezpieczenie emerytalne i rentowe i obniżyć w ten sposób koszty prowadzonej działalności gospodarczej o właściwe koszty z tytułu ubezpieczeń społecznych (vide : wyrok S.N z dnia 27 stycznia 2011r. I UK 191/10 lex nr. (...))

W konsekwencji brak możliwości zastosowania w niniejszej sprawie przepisu art. 9 ust. 2 cytowanej wyżej ustawy .

Na marginesie już należy podnieść, iż Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest uprawniony do badania zarówno faktu zawarcia umowy stanowiącej tytuł do objęcia ubezpieczeniem społecznym jak i jej ważności. W przypadku bezwzględnej nieważności umowy na podstawie art. 58 § 1 k.c., nie ulega żadnej wątpliwości, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie może przyjąć za tytuł ubezpieczenia czynności prawnej sprzecznej z prawem, w tym także zabronionej przez prawo. W tym zakresie kompetencje Zakładu Ubezpieczeń Społecznych są oczywiste.

Wobec powyższego Sąd na mocy art.477¹⁴ § 1 kpc oddalił odwołanie

jako bezzasadne .

Sędzia :